

Türkiye’de Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Kadın İstihdamı

Saniye Dedeoğlu

Kadın Emeği Konferansı
TEPAV-ODTÜ Kadın Çalışmaları
3 Mayıs 2011, Ankara

Sorunsal

- Cinsiyet eşitliği politikaları ve kadın istihdamı arasındaki ilişkiyi sorgulamak,
- Bu politikaların Türkiye’de kadın istihdamını arttırma potansiyelini incelemek.

Kavramsal Çerçeve

- Cinsiyet eşitliği: eşitlik - farklılık
- Kadın-erkeğin aynılığı ilkesi- vatandaşlık
- Kadın-erkeğin farklılığı ilkesi- vatandaşlık

Cinsiyet Eşitliği Politikaları

Saç Ayağı Yaklaşımı

- Kadın ve erkeğin aynılığını sağlama hedefi ile oluşturulan politikalar (eşit istihdam oranı, eşit ücret, eşit işsizlik oranı vb)
- Kadın ve erkeğin farklılığı, kadınlara özel politikalar (çocuk ve bağımlı bakımı için kamusal hizmetler)
- Cinsiyet rollerini dönüştürücü politikalar (aile ve profesyonel yaşamın uyumu, yarı zamanlı çalışma, bakım izinleri)

Avrupa Birliği'nde Cinsiyet Eşitliği Politikaları

- 1957 Roma Anlaşması- Kadın-Erkek Eşitliği
- Çalışan kadın çalışan erkeğe eşit- çalışan vatandaş kavramı
- 1990'larda aile ve iş yaşamının uyumlaştırması
- Gender mainstreaming

Feminist Eleştiri

- Neo-liberal ajandanın bir parçası
- Aktif işgücü politikası olarak araç
- Bakım izinleri yerine bakım hizmetlerinin yaygınlaşması (Lewis 2006)
- İş ve aile yaşamının uyumlaştırılması politikaları kadınların işgücü piyasasına entegrasyonu için araç (Bacchi 1999)
- Eşitlik politikaları sosyal harcamaların kısıldığı ve sosyal hakların törpülendiğı bir ortamda uygulanmaktadır (Young 2000).

Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Toplumsal Cinsiyet (Walby 2004)

- Walby, toplumsal cinsiyet rejimlerinin özelden kamusala dönüşürken hangi yolu izlediğini kavramsallaştıran bir çerçeve sunuyor.
- Devlet merkezli dönüşüm (welfare state-led)
- Piyasa merkezli dönüşüm (market-led)
- Düzenleyici politika merkezli dönüşüm (regulatory policy-led route)

Pratik ve Stratejik Toplumsal Cinsiyet Çıkarları (Molyneux 1985)

- **Pratik çıkarlar:** kadınların günlük yaşam ihtiyaçları olarak tanımlanabilir, yaşam koşulları, sağlık-bakım hizmetleri, istihdam. Toplumsal cinsiyete dayalı işbölümü değiştirmezler ya da kadınların özgürleşmesi gibi hedefleri yoktur.
- **Stratejik çıkarlar:** cinsiyetçi işbölümünü yok etmek, eviçi hizmetlerdeki ve çocuk bakımındaki rollerini değiştirerek kadınların özgürleşmesi için eşitliğin sağlanması

Türkiye’de Sosyal Devlet ve Toplumsal Cinsiyet

- Kadın sorunu Kemalist reformların mihenk taşı
- Kandiyoti: özgürleşmiş fakat libere olmamış (emancipated but unliberated)
- Eşitsizlikleri yok etmede yetersiz, üst sınıf kadınlara ulaşabiliyor.
- Özel alan ya da kalkınma/ modernleşme
- Kadın hareketi ve uluslar arası baskılar cinsiyet eşitsizliklerine işaret ediyor

- Güney Avrupa lkesi benzeri sosyal devlet yapısı
- Kısmı koruma
- Hiyerarşik ve dışlayıcı bir sistem
- Aile ve kişisel ilişkiler
- Normatif bir aile modeli
- Kadının rolü ve minimalist sosyal devlet

İstihdam Politikaları

- İş Kanunu: Cinsiyet eşitliği politikaları AB Direktifleri ile uyumlu. Eşitlik ilkesi, doğum ve emzirme izinleri vb.
- 2004 tarihli Genelge, Personel Temininde Eşitlik İlkesine Uygun Hareket Edilmesi
- 2010 tarihli Genelge, Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması
- Emeklilik yaşının kadın ve erkek için 65’de eşitlenmesi
- Bir kadını ilk defa işe alan işverenlere vergi indirimi
- İş-Kur’un kadınlara yönelik programları

Bakım Politikaları

- Okul öncesi çocuklar için sistematik bir kamu bakım politikası yok.
- 4 ile 5 yaş arası çocukları sadece yüzde 16'sı okul öncesi eğitim alıyor. 4 ile 7 yaş arasında 2009-2010 yıllarında yüzde 39 (Ecevit, 2011:99).
- Gebe ve Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik
- Kısmı-zamanlı çalışma

Sonuçlar

- Walby'nin analizi ile baktığımızda piyasa temelli dönüşüm ve düzenleyici politika temelli dönüşümün karma bir versiyonu yaşanıyor. Neden,
- 1. Hem bakım hem de istihdam artışı piyasaya terk edilmiş durumda
- 2. Yasal çerçevede cinsiyet eşitliği politikaları belli bir standarda ulaşmış

- Molyneux'un stratejik ve pratik cinsiyet ihtiyaçları açısından baktığımızda,
- 1. stratejik toplumsal cinsiyet çıkarları kanunlar aracılığı ile korunmakta ve garanti altına alınmış
- 2. pratik cinsiyet ihtiyaçları ise karşılanmaktan çok uzak, ocuk bakım hizmetlerinin zayıflığı ise en güçlü gösterge. Kadınların istihdama katılımlarını teşvik edecek pratik uygulamalara ihtiyaç var.

- Neo-liberal ajandanın bir aracı olan cinsiyet eşitliği politikaları kadın istihdamını arttırmak için bir araç olabilir mi?
- 1. Batı Avrupa ülkelerinde esnek çalışma koşullarının yaygınlaşması ile kadın istihdamının artışında, bu politikaların sağlayıcı rolü olmuştur.
- 2. Fakat Türkiye’de kadın emeği talebinde ciddi bir katılık varken aynı zaman da kadınların bakım hizmetlerinde kullandıkları emek zamanını azaltacak politikalar yoktur.
- 3. Bu nedenle, kadının karşılıksız emeğinin değerlenmesinin yolları aranmalı ve bu alanda politika üretilmesi gerekmektedir.